

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและสภาพบริบทเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดของผู้เรียน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 6 คน จาก 6 โรงเรียน ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในระดับช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 4 คน จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งหมด 24 คน และนักเรียนในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ที่ครูในกลุ่มเป้าหมายสอนอยู่ คือช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 3 ห้องเรียน ๆ ละประมาณ 40 คน จำนวน 6 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งหมดประมาณ 720 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ และสร้างเครื่องมือต่าง ๆ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล และประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เรียน แบบวัดการคิดทั้ง 6 สำหรับผู้เรียน แบบสังเกตกระบวนการเรียนการสอนและแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพบริบทจริงเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดทั้ง 6 ของผู้เรียน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปตีความผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนเปิดทำการสอนในระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาเช่น โครงการนิทรรศการผลงานทางวิชาการ โครงการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การทดลอง แต่ที่ใช้มากที่สุดคือ การสอนแบบบรรยาย

2. การศึกษาสภาพบริบทเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดของผู้เรียน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการนำนโยบายในระดับต่าง ๆ ลงมาสู่การปฏิบัติในโรงเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน มีการวิเคราะห์หลักสูตรด้านการส่งเสริมการคิดต่าง ๆ เช่น การคิดเชิงเหตุผล การคิดเชิงมโนทัศน์ เป็นต้น มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์แปลงเป็นยุทธศาสตร์ลงสู่การปฏิบัติ มีโครงการพัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิด รวมทั้งจัดให้มีการเขียนโครงการที่สนับสนุนการพัฒนาการคิดของผู้เรียนโดยมีกลไกที่กระตุ้นเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดของผู้เรียนโดยการส่งครูเข้ารับการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนที่พัฒนากระบวนการคิด แต่มีบางโรงเรียนที่ยังไม่มีการนำนโยบายในระดับต่าง ๆ ลงมาสู่การปฏิบัติ

ในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดต่าง ๆ สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการคิดประเภทต่าง ๆ ครูผู้สอนได้มีการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นและส่งเสริมการคิดต่าง ๆ ในบางส่วนซึ่งยังไม่สอดคล้องหรือครอบคลุมตามกรอบการคิดแต่ละประเภท เช่น การคิดวิเคราะห์ที่ได้จัดให้ผู้เรียนแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังขาดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบของประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งการจัดหมวดหมู่ เป็นต้น แต่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ ยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นและส่งเสริมการคิดในแต่ละประเภทและไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดอย่างสมบูรณ์ ในการเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนบางส่วนได้เรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการคิดซึ่งครูผู้สอนได้จัดให้มี แต่พบว่ากิจกรรมดังกล่าว แต่ผู้เรียนไม่สามารถอธิบายได้อย่างถูกต้องตามกรอบแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่กิจกรรมที่กระตุ้นการคิดยังไม่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดนั้น ๆ อย่างสมบูรณ์ และพบว่ามีส่วนของผู้เรียนที่ครูไม่ได้จัดกิจกรรมที่กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการคิดนั้น ๆ

Abstract

This study aimed to examine school context concerning the learners' thinking. The target group were 1) 6 directors of the school 2) 24 teachers who responsible for science teaching and learning 3) 720 students who studying science in first semester, academic year 2006. Survey method and qualitative research were employed in this study. The research instruments were the opinionnaire for the directors, teachers and students concerning the learners' thinking and observation form for the science classroom. The qualitative data were collected by researchers. Analytical description was employed to analyze the data. The results revealed that: 1) Almost of the schools have the similar contexts such as physical environments, academic activities including teaching methods. 2) The instructional contexts consist of (1) Almost of the school directors have implemented the policies concerning the learners' thinking into school planning. (2) Although, some of teachers' instructions provide activities promoting the learners' thinking, but it is not correspondent with thinking theory. On the other hand, some of them do not provide activities promoting the learners' thinking. (3) As for the learners they cannot explain the teaching process that the teachers used in order to promote learners' thinking.